

KİTAP KATARI

Dursun YILDIRIM*

Bu yazıda birkaç kitaptan söz edeceğim. Her biri Türk kültürünün bir yönüne değiniyor. Bunlar içinde bir Ömer Seyfettin hikâyeleri de var. Ömer Seyfettin deyince benim geçtiğim yollardan geçip büyüyenler, onların ruhlarına ve düşüncelerine olduğu kadar benim de ruhumu ve düşüncelerime istikamet kazandıran insandır. Kısa ömrüne sığdırdığı onca eser ile Türklük ruhunu ve Türklük bilincini yeniden tutuşturup bağımsızlık ülküsüne dönüştürenlerin başında gelir.

Kitap katarı deyince elbet birkaç kitaptan oluşmaktadır bu katar. Ömer Seyfettin'den söz etmiştim. Bir ikincisi 'İsmail Görkem Armağanı', ardından 'Moğolların Türkistan Fethi' geliyor. Onu, 'Göyve'de Türk Çağı' takip ediyor. Arkada önemli bir dil araştırması var: Ana Oğuzca Durum Morfemleri.

1. Aydil EROL (haz.), (2020). BİR DESTAN ADAM ÖMER SEYFETTİN <Bütün Eserleri>. 2 cilt., İstanbul.

Ömer Seyfettin genç yaşta vefat etmesine karşın Türk çocuklarını derinden etkileyen başlıca hikâyecilerimizden biridir. Bu ülkede büyüyen bütün çocuklar onun en az bir iki hikâyesini okuyarak büyümüştür.

Aydil Erol, onu hazırladığı iki ciltlik hikâyelerini iki ciltte toplayıp yayınlamıştır. Hikâyelerin merhum kahramanı Ömer Seyfettin, sadece bir hikâye yazarı değildir. Şairdir, dilcidir, fikir adamıdır. Türkçülüğü, Türk milliyetçiliğini yeniden diriltip, kutlu ülkü ocağını tutuşturanlardandır. Bu yüzden Aydil Erol onu, doğru ve yerinde bir isabet ile: "Bir Destan Adam" diye tanımlamıştır.

Aydil Erol, bilim dünyamızın önemli araştırmacılarından biridir. Türk adları üzerine yayınladığı eseri eşsiz bir çalışmadır. Eminim o kitap yeni evlilerin ilk başvuru kitaplarından biridir. Pek çok konuda yetkin bir kişiliği vardır. Klâsik Türk müziği konusunda engin bilgisi vardır. 'Bamteli'nin yaratıcısıdır. Köşesinde yazdığı yazılar ile pek çok insanın bamteline, onları incitmeden dokunmayı severdi. Anlatımda yanlış ifadelere tahammül edemeyen Aydil Erol, anlamı değiştiren imlâ yanlışlarına karşı acımasız bir münekkiddir.

Ömer Seyfettin'in hikâyeleri anlatım dili bakımından pek çok şekle sokulup yayınlanmıştır. Aydil Erol, belki de bu yüzden, kendisini Ömer Seyfettin'in hikâyelerini iki cilde toplayıp bir de ben yayınlayayım demiştir, zannındayım. Mizâhı çok seven ve bu yüzden 'bamteli' köşe yazıları yazmayı seven Aydil Erol, bilmem bu çalışma ile kimleri iğneliyor acaba?

Aydil Erol'un ellerine, emeğine sağlık. Şunu söyleyebilirim: edebiyat araştırmacıları güven ile üzerinde araştırma ve inceleme yapabilecekleri bir Ömer Seyfettin hikâyeleri koleksiyonuna kavuşmuşlardır. Sağlık ve esenlik dileğiyle kutluyorum.

* Prof. Dr. TKAE Enstitüsü, Ankara / TÜRKİYE. E-posta: dursun2@gmail.com

2. HALK VE BİLİM ARASINDA BİR ÖMÜR: PROF. DR. İSMAİL GÖRKEM ARMAĞANI. (2020). (Haz. Erhan Çapraz, Recep Tek, Betül Görkem, Erol Aksoy, Uğur Başaran, Nilgün Aydın). Kömen Yayınları. Konya.

Görkem de nihayet emekliler cephesine katıldı. Bu elbette sözün gelişi. Bilim adamının şüphesiz emekliliği olmaz, emekliler arasında bir lâtif sözdür, güler geçeriz. Öğrencileri ona bir emeklilik armağanı hazırlamış, ben dâhil, birçok bilim adamı da yazılarıyla emekliliğini kutlamaya çalışmışlar.

Kendisine yaraşır bir emeklilik armağanı olmuş. Tabii gönül isterdi ki, şu virüs belâsı hepimizi tutsak alıp evlerimize tıkmasaydı.

Burada armağanda yer alan değerli yazılardan söz etmeyeceğim. Armağanın hazırlanıp sunulduğu kişiden söz etmek istiyorum, yâni Görkem'den. Herkes onu İsmail Görkem diye tanır, şüphesiz. Ben onu ifade ederken 'Görkem' diye hitap etmeyi tercih ederim.

Sessiz mütevazı ama işinde dikkat, tecessü, öğrenme merakı ve zihnî yaratıcılık yeteneği yüksek bir bilim adamı adayı olarak gördüm ve değerlendirdim. Bu tespitimde de beni hiç yanıltmadı. Nitekim çalışmalarının bir yerinde bu yönünü gösterdi. Sözlü edebî yaratıcılığın yazıya alınmış sözel metinleri üzerine, onların nasıl yayınlanması gerektiği hususunda kendine özgü belirli ölçütlere dayalı bir yaklaşım ortaya çıkardı. Buna bir ad vermedi ama gördüm. Bu yaklaşım ve tanımı Türk sözlü edebî yaratıcılığı bakımından bana göre bir ilk idi. Dolayısıyla doğru adını koymak gerekirdi, işlemin doğru adını ben şöyle verdim: 'sözel metin tenkid bilimi'. Eminim bu yaklaşım, kendinden sonra yapılacak sözel metin tespitlerinde, tenkid bilimi, doğru olanı ortaya çıkarma adına konuyu ele alanlara yardımcı olacaktır. Belki ilerde bu yöntem geliştirilecek < öyle de olması gerekir, bilim bu>, daha farklı özellikler kazanacaktır. Böylece tüm sözel metin tenkidi bilimi ortaya çıkacaktır. Kurucusu, ortaya çıkarıp sözel şiir üzerine uygulayıcısı elbette İsmail Görkem diye gönderme yapılacaktır.

Ben özgün olmanın önemine inananlardanım. Batının doğudan alıp allayıp pulladıktan sonra yeniden onu umum dünyaya malını yeniden satmasına çok gülerim. Zavallı doğu geçmişini unutmıştır. Sahip olduklarını batıdan gelen mallara gözünü dikmiştir. Yaratıcılığını tembelliğe teslim etmiştir. Bu yüzden doğunun zifiri karanlığına, zihni tembelliğine ışık olacak her eylemi desteklerim. Batının işlerine amelelik yapmak yerine kendi işini ve yolunu ileri taşıyacak çareler için uğraş vermek gerekir. Görkem, bu yönü ile bilim eleğinin üzerinde kalacaklardan biridir. Görkem, bana göre öyle biridir.

Yaptığım işin adını koyamamak mahcubiyetini ben Görkem'den önce yaşadım. Nasıl bir sancı olduğunu bilirim. Ben derim ki, kendi işinin ameleliğini, kendi yaratıcılığı peşinden yürüyüp gidenlere, yeni araştırma görüşleri, yeni inceleme görüş ve yaklaşımları ortaya çıkarana selam olsun. Türk kültürü her yönüyle kendini dünyaya daha iyi tanıtmaya, öğretmeye olanağı bulacaktır.

Genç bilim adamlarına derim ki, bu yolda çabalayan, uğraş veren bir bilim adamının hayatını öğrenmek sizlere yol gösterecektir.

Görkem'e yeni çalışma hayatında başarı ve esenlik dolu nice yıllar dilerim.

3. Bilen YILMAZ (2020). MOĞOLLARIN TÜRKİSTAN FETHİ. Astana yayınları, Ankara.

Moğollar imparatorluğu ya da Cengiz/Çingiz/Tengiz Han dendiğinde ilk akla gelen eski dünya üzerinde kurulmuş sınırları ne daha önce ne de sonra kurulmuş bir kara imparatorluğu akla gelir. Hayali bile zor olan bir cesamete, sınırlarının erişilmezliğine işaret eder. Sovyetlerin hayali bu sınırlara erişmek idi ise de onu gerçekleştirme fırsat bulamadan içerden çöküp dağılma sürecine girdiler. Tabii süreçler ve zaman aralıkları farklı olmakla beraber, her ikisi de çok hızlı bir biçimde gerçekleşmiş iki imparatorluk olması bakımından kimi benzerlikler gösterirler. Farklılıkları bir yana bırakalım, çünkü nedenler farklıdır. Ancak, her ikisi de parçalanmaya ve kendi başlarına yeni birimlere ayrıştılar. Bu yapıların kuruluş ve farklı bağımsız yeni birimlere ayrılış süreçlerinin temel özelliklerini, ortaya çıkan sonuçlarının mahiyetini çok iyi tahlil etmeye ve gerekli dersleri çıkarmaya ihtiyaç olduğu tartışmasız bir gerekliliktir.

Bilen Yılmaz, genç bir bilim adamı olarak Moğol sorununa el atmış görünüyor. ‘Moğolların Türkistan Fethi’ adlı çalışmasını bu açıdan önemsiyorum. Moğol imparatorluğu hiç şüphesiz Merkezi Avrasya üzerinde kurulu imparatorluklarının bilgi, deneyim, örgütlenme modelinden yararlanılarak zamanın en iyi teşkilatlanmış devlet yapısını ortaya çıkarmışlardır. Hızlı ulaşım için gerekli şartlar yaratılmış, üstün savaş teknolojilerinden yararlanmışlardır. Önavrasya Türk yurdu üzerinde Türk nüfus yapısının kesafet kazanması da Moğollar sayesinde gerçekleşmiştir. Avrupa’nın ve Fars tarihçilerinin kaydettiği akıl dışı hikâyeler ‘nefret’ sözleridir. Pek çoğu iktidarlarını yitirmenin öfkesini temsil ederler. Gittikleri yerlerde imar hareketleri, iftiraların hiçbir anlam taşımadığını anlatır.

Din farklılıkları bu tarihî ‘nefret’ söylemini doğurmuştur. Araplar ve Farslar iktidarlarını Moğol, Çingiz Han döneminde yitirmiştir.

Dilerim ki, Bilen Yılmaz, bu eseri ile ilk adımını attığı konuya gerekli ve yeterli düzeyde lâzım olan aletleri edinir ve bu meselenin bütün boyutları ile anlaşılmasına yardımcı olur. Özellikle her iki imparatorluğu <Moğol ve Sovyet> göz önünde tutması çalışmaların sonunda ele alınması icap edecektir, diye düşünüyorum. Bu açıdan hem kutluyor, hem de bu yolda başarılar diliyorum.

4. Muammer KEMALOĞLU, (2020). GÖYYE’DE TÜRK ÇAĞI. Raf Kitabevi. Ankara.

Muammer Kemaloğlu’nu Dede Korkut üzerindeki çalışmaları ve yaptığı yayınlar ile hatırlayacağımızı sanıyorum. Bu kez bir mahallî tarih çalışması ile karşımıza çıkmaktadır. Göyye köyü, Kazak yöresinden kopan ve Sulduz göçü diye bilinen göçe katılanların hikâyesini anlatır.

Kazak’tan göç edip yolda ortaya çıkan olaylar nedeniyle yollarını şaşırır ve Cehavet bölgesinde yurt tutar, Göyye köyünü kurarlar. Bu yer etraf Ermeni köyleri ile çevrili bir konumda kalmışlardır.

Bir aile tarihi çalışması bakımından Kemaloğlu’nun bu çalışması örnek, model bir çalışma niteliğindedir. Köylülerin, akrabalarına ve arkada kalan belgelerin taşıdığı bilgilerden oluşturulmuş bir mahallî tarih çalışmasıdır. Bir ailenin başından geçen olayları anlatır. Tarih yazıcılığına yardım edecek bir kaynak niteliğinde bir çalışmadır. Tarih araştırmacıları için kaynak niteliğinde bir çalışmayı tarih yazıcılığına kazandıran Kemaloğlu’yu kutlarım.

5. Kenan AZILI, (2020). ANA-OĞUZCA DURUM MORFEMLERİ <İç Rekonstrüksiyon Bağlamında Bir İnceleme>. Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü yayını. Ankara.

Kenan Azılı yapmış olduğu bu çalışma ile Türk dilinin anlaşılması bakımından çok önemli bir adım attığı kanısındayım. Yıllardır söylediğim bir meseleye ilk kez Türk filolojisinde bir genç adamın atılması beni gelecek adına umutlandırmıştır. Filolojinin tarihî metinlerin anlaşılmasında önemli bir bilgi alanı olduğu tartışma dışıdır. Ancak, filoloji mensuplarının hangi ölçüde Dilbilimi imkânlarından yararlandığını pek söylemek zordur. Türk dili açısından dilbilimi üzerinde rahmetli Doğan Aksan dışında pek uğraşan hatırlamıyorum. O da, daha çok semantik ile kendini sınırlamıştı.

Eserin sunuş kısmında söylediklerimi burada yinelemek yersiz. Ancak, gerçekten Türk dilinin geçirdiği tarihi süreç boyunca geçirdiği ana kırılmaları, ayrışma ve farklı yollarda geçirdiği macerayı anlamak bakımından tarihî dilbilimi çalışmalarına ihtiyaç vardır. Geriye doğru yapılacak yeniden yapılandırmalar ve onların hangi durumda iken bu sürece girdikleri tespit edildikçe ana yapıya erişmenin yanı sıra bugün gördüğümüz dillerimizi de açıklama olanağı doğacaktır, kanısındayım. Bu bakımdan Kenan Azılı'nın bu çalışmasını bu yönde yapılmış çok önemli bir başlangıç sayıyor ve kendisini bu vesileyle bir kez daha kutluyorum.